

Личана С.В.

студентка,

Криворізький державний педагогічний університет

МОТИВАЦІЙНА АМБІВАЛЕНТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ: ЮВЕНАЛЬНИЙ ВИМІР

Мотиваційна амбівалентність особистості підлітка становить особливий інтерес для вивчення в рамках сучасного дослідження психології особистості. Зокрема, саме явище амбівалентності відповідає значною мірою за те, яку поведінку в кінцевому рахунку буде обирати підліток, які мотиви будуть переважними: правомірні чи протиправні, та в якому із видів протиправної мотивації відобразиться поведінка неповнолітньої особи. Складний мотиваційний механізм, в якому відбуваються процесуальні протиріччя між різними видами мотивів із зваженням аргументів «за» і «проти» того чи іншого виду мотиву, відповідає за обрання певного виду поведінки. В цьому дослідженні ми визначимо особливості амбівалентності особистості підлітка з огляду на переважання різних видів мотивів.

Ретроспективний аналіз психолого-педагогічної та науково-методичної літератури засвідчив, що предметами досліджень учених були: боротьба мотивів, конкуренція мотивів та переважання правомірного чи злочинного мотиву (В. М. Кудрявцев) [5]; психологічні особливості структури кримінальної мотивації неповнолітніх (Р. В. Овчарова, Ю. О. Малюшина) [7]; амбівалентність особистості як психологічний феномен, структура амбівалентності як властивості особистості, критерії прояву особистісної амбівалентності (Т. М. Зелінська) [3]; мотиви вандальної поведінки, діагностика вандальної поведінки в підлітковому віці (І. В. Воробйова, О. В. Кружкова) [1]; дослідження амбівалентності реакцій і дій в підлітковому віці (А. Р. Зимянський) [2]; структура дослідження мотиваційного дискурсу особистості (В. О. Климчук) [4]. Водночас аналіз літератури засвідчив, що питання мотиваційної амбівалентності саме в підлітковому віці є недостатньо вивченими та обґрунтованими.

Амбівалентність особистості – властивість, яка зумовлює становлення особистості в конкордантному (гармонійному) чи дискордантному (негармонійному) вимірі [3], подвійність, неоднозначність реакцій, дій, настроїв і дитячо-батьківських

стосунків, зокрема парадоксів слухняності та незалежності у цих стосунках [2, с. 46-47]. Подолання мотиваційної амбівалентності становить механізм регуляції діяльності, а в суб'єктивному сенсі залежить від домінуючої мотивації суб'єкта [8, с. 80].

На нашу думку, амбівалентність особистості підлітка передбачає перш за все вміння обрати правильний мотив поведінки із безлічі існуючих шляхом оцінення ризиків поведінки із моделюванням наслідків такого вибору. Все це буде можливим завдяки вмінню батьків донести інформацію в правильному вигляді до своєї дитини, розумінням психологічних труднощів підлітків в пубертатний період, що супроводжені частою імпульсивністю дій в підлітковому віці.

В дослідженні У. Б. Михайлишина визначена наступна класифікація мотивів девіантної поведінки у підлітків:

- біологічні мотиви, що забезпечують фізіологічні потреби;
- корисливі мотиви з метою матеріального збагачення;
- інфантильні мотиви;
- мотиви самоствердження в рамках реакції наслідування референтній групі;
- агресивні мотиви, що приводять до хуліганства, актів вандалізму, помсти;
- мотив страху, можливий у двох варіантах:
  - підпорядкування в силу психологічної залежності від групи (лідера);
  - примус в силу фізичної залежності та прямих погроз розправи (суб'єкт усвідомлює і розуміє протиправність діяння, але не може керувати своїми діями у повній мірі) [6, с. 195-196].

Зважаючи на вищевикладене ми вважаємо за необхідне провести емпіричне дослідження, спрямоване на розуміння переважаючих в поведінці сучасних підлітків мотивів.

Дослідно-експериментальну базу нашого дослідження склали учні віком 13-14 років Криворізької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 69, загалом 25 осіб: 17 хлопців та 8 дівчат. Учнім було запропоновано відповісти на питання таких методик.

За методикою «Домінуючий кримінальний мотив» (Р. В. Овчарова, Ю. О. Малюшина) [7] було встановлено, що 10 учнів (40%) мають високий ступінь вираження мотиву (стійкий кримінальний мотив). Серед цих учнів найбільш поширеним був визнаний мотив самоствердження (6 учнів, 24%). На другому місці –

агресивний мотив (3 учня, 12%). Третє місце – ігровий мотив (2 учня, 8%).

Аналізуючи відповіді на запитання цієї методики слід зазначити, що на питання № 8: «Чи може покращитися твій настрій, якщо ти здійсниш будь-яке правопорушення?» 16% учнів – відповіли «так», а 84% – ні.

На питання № 12: «Чи згодний ти з тим, що в тебе досить часто виникає бажання вбити кого-небудь?»: 32% відповіли позитивно, 68% – ні.

На питання № 17 «Чи виникає в тебе бажання здійснити правопорушення заради гумору?» 16% учнів відповіли «так», а 84% – ні.

Питання № 22 «Чи цікаве тобі спілкування з особами, що звільнилися із місць позбавлення волі?»: 24% відповіли, що їм цікаво спілкуватися з особами, що звільнилися із місць позбавлення волі; 76% відповіли, що їм таке спілкування не цікаве.

На питання № 35 «Ти ніколи не хотів бути членом якої-небудь об'єднаної кримінальної групи?» 40% погодилися із цим твердженням, 60% – ні.

На питання № 49 «Чи викликають в тебе повагу люди, що здійснили злочини?» 88% відповіли «ні». Натомість 12% – відповіли ствердно та поважають людей, що скоїли злочини.

Тобто, частина підлітків вважає цілком нормальним вчинення правопорушення задля підвищення свого настрою, в них доволі часто виникає бажання вбити кого-небудь, при цьому їм цікаво спілкуватися з особами, що звільнилися із місць позбавлення волі та поважають людей, що вчинили злочини. Більшість учнів коли-небудь хотіли бути членами якої-небудь організованої кримінальної групи.

Проведення особистісного опитувальника «Мотиви вандалської поведінки» (І. В. Воробйова, О. В. Кружкова) [1] дозволило встановити, що більшість учнів (52%) мають схильність до естетичного вандалізму, при якому відбувається отримання задоволення від процесу і результату вандалських дій. Мотив скоєння – пізнання.

Таким чином, в результаті проведення дослідження можна зробити такі висновки:

– мотиваційна амбівалентність особистості є властивістю, що передбачає подвійне ставлення особистості до чого-небудь, що характеризується одночасним прийняттям і відкиданням;

– амбівалентність особистості підлітка передбачає перш за все вміння обрати правильний мотив поведінки із безлічі існуючих шляхом оцінення ризиків поведінки із моделюванням наслідків такого вибору;

– проведення емпіричного дослідження дозволило визначити, що:

- домінуючими стійкими мотивами поведінки сучасних підлітків є мотив самоствердження, агресивний мотив та ігровий мотив;

- більшість учнів схильні до естетичного вандалізму, мотивом якого є пізнання, а також до стяжательного вандалізму, мотивом якого виступає отримання вигоди.

– нами проаналізовано кожний із отриманих в ході проведення дослідження мотив та надано характеристику відповідей на питання, що стосуються проблематики нашого дослідження.

Перспективи наукових досліджень ми вбачаємо в розробці нових підходів до вивчення мотиваційної амбівалентності особистості підлітка, зокрема створенні моделі амбівалентності особистості підлітка, базуючись на сучасних дослідженнях науковців із використанням новітнього психолого-педагогічного інструментарію.

Список використаних джерел:

1. Воробьева И. В., Кружкова О. В. Психология вандального поведения [Текст]: Монография / И. В. Воробьева, О. В. Кружкова. – Екатеринбург. – 2014. – 322 с.

2. Зиянський А. Р. Психологічні умови розвитку моральної самосвідомості підлітків: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук / А. Р. Зиянський / 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. – Дрогобич : Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2015. – 189 с.

3. Зелінська Т. М. Амбівалентність особистості: Теорія, діагностика і психокорекція: Навч. посібн. – К. : Каравела, 2010. – 256 с.

4. Климчук В. О. Мотиваційний дискурс особистості: на шляху до соціальної психології мотивації : монографія. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – 290 с.

5. Кудрявцев В. Н. Борьба мотивов в преступном поведении / В. Н. Кудрявцев. – М. : Норма, 2007 г. – 128 с.

6. Михайлишин У. Б. Аналіз особливостей розвитку девіантної поведінки підлітків / У. Б. Михайлишин // Проблеми екстремальної та кризової психології. – 2011. – Вип. 9. – С. 191-199.

7. Овчарова Р. В., Малюшина Ю. А. Криминальная мотивация несовершеннолетних правонарушителей и ее коррекция [пер. с англ.] / Р. В. Овчарова, Ю. А. Малюшина. – Курган. : Изд-во Курганского гос. ун-та, 2011. – 176 с.

8. Яковлев Б. П., Бабушкин Г. Д., Коваленко Л. А., Бабушкин Е. Г. Мотивации и эмоции в системе психической регуляции делинквентного поведения маргинальных подростков / Б. П. Яковлев, Г. Д. Бабушкин, Л. А. Коваленко, Е. Г. Бабушкин // Психопедагогика в правоохранительных органах. – 2015. – № 1 (60). – С. 79-82.

Надеждіна Л.О.

практичний психолог,

Харківське державне училище фізичної культури

ЕМОЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ЗІ СПОРТУ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА РОЗВИТКУ ПСИХІЧНОЇ НАДІЙНОСТІ ЮНОГО СПОРТСМЕНА

Сучасний спорт, сучасні підходи потребують надзвичайних здібностей від тренера, учителя зі спорту. Він повинен володіти всім арсеналом сучасних знань, враховувати не тільки фізичні, тактичні, соціальні, матеріально-технічні, а й, головне, психологічні аспекти підготовки спортсмена. Успіхи учнів також залежать від особистості тренера – його педагогічного таланту, волі, здібності до творчого спілкування. Тренер – це педагог, і до нього пред'являють такі ж вимоги, як до будь-якого вчителя або вихователя, помилки яких можуть дорого коштувати нашому суспільству. У новітній освітній парадигмі є посилення на впровадження у сферу освіти психолого-педагогічних технологій цілеспрямованого формування емоційної компетентності як учнів, так і їх учителів і батьків.

Дослідження свідчать, що процес сприймання, розуміння та оцінки тренерами і спортсменами одних і тих самих факторів в умовах взаємодії і спільної діяльності має суттєві розбіжності. У тренерів домінує орієнтація на продуктивність та успішність спортсменів у змагально-тренувальному процесі, в той час як у юних спортсменів найбільш значна орієнтація на задоволеність у спільному спілкуванні, взаємопідтримку, дружелюбність, співпрацю [1].